

Tworzenie programu

Po ustaleniu odpowiednich celów programowych, należy określić merytoryczną zawartość programu.

Pomocą mogą być poniższe wskazówki:

- Cele mogą się powtarzać podczas kolejnych lat nauki (jeżeli wybrany został kurs kilkuletni), natomiast można zmieniać ćwiczenia służące ich realizacji.

- Informacje zawarte w rozdziale 1 – Podstawowe wiadomości dotyczące HIV, AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową – powinny zostać przedstawione uczniom na początku programu, a w ciągu dalszych lat realizacji programu powinno się poświęcać tym zagadnieniom stopniowo coraz mniej czasu lekcyjnego, nie zapominając jednak o konsekwentnym przypomnieniu najważniejszych rzeczy.

- Należy pamiętać o właściwym podziale materiału: Rozdział 1 = 25%; Rozdział 2 + 3 = 50%; Rozdział 4 = 25%.

- Należy ocenić stopień trudności każdego ćwiczenia.

- Przeciętnie potrzeba około 45 minut do 1 godziny, aby zrealizować każde ćwiczenie (zależy to od umiejętności uczniów i nauczycieli).

- Część programu poświęcona stosowaniu prezerwatyw zyska większą akceptację, jeżeli zdecydowanie podkreśli się konieczność odroczenia decyzji o rozpoczęciu współżycia seksualnego.

- Program powinien zawierać informacje na temat prezerwatyw. Zaleca się także włączenie do programu ćwiczeń, podczas których uczniowie dowiedzą się, w jaki sposób właściwie używać prezerwatyw oraz jak przeciwstawiać się namowom odbycia stosunku seksualnego bez „zabezpieczenia”. Program kilkuletni jest tutaj bardziej skuteczny, ponieważ umożliwia stopniowe i odpowiednie do wieku przekazywanie wiedzy i nabywanie przez uczniów umiejętności praktycznych. Informacje na temat prezerwatyw i ich właściwego stosowania przydadzą się w przyszłości tym uczniom, którzy nie rozpoczęli jeszcze życia seksualnego, a także mogą okazać się zbawienne w przypadku uczniów, którzy w momencie rozpoczęcia realizacji programu już byli seksualnie aktywni.

- Stopień zaangażowania się uczniów w kwestie omawiane w rozdziale 4 będzie zależał od rozmiarów epidemii HIV/AIDS w danym kraju. Jeżeli jest on duży, a młodzi ludzie i ich rodzice mają do czynienia z osobami zakażonymi i chorymi i chcą lub powinni się nimi opiekować, trzeba poszerzyć zakres wiedzy prezentowanej w tym rozdziale. Należy także wziąć pod uwagę prognozy dotyczące rozprzestrzeniania się epidemii w ciągu najbliższych pięciu lat, a nie jedynie koncentrować się na sytuacji w danej chwili.

- Należy przeanalizować wnioski ze wstępnej oceny sytuacji i upewnić się, że ćwiczenia odzwierciedlają najczęściej występujące sytuacje, w których młodzi ludzie narażeni są na ryzyko zakażenia HIV. Dotyczy to zarówno młodzieży wiejskiej, jak i mieszkającej w miastach. Takie sytuacje to np. presja grupy rówieśniczej: w sytuacji chłopców, gdy muszą w ten sposób dowieść swojej męskości, a w przypadku dziewcząt, gdy ich zgoda na stosunek jest niezbędnym „dowodem miłości”. Ćwiczenia związane z umiejętnością asertywnego zachowania w takich sytuacjach znajdują się w rozdziale 2.

Poniższa tabela prezentuje przykładowy program dla grup wiekowych 6, 7 i 8.

Grupa wiekowa	Tematy	Rozdziały
6 12 – 14 lat	Rozdział 1 (4 godziny) Podstawowe wiadomości dotyczące HIV/AIDS oraz chorób przenoszonych drogą płciową (STD). 1. Odróżnianie zakażenia HIV, AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową (STD). 2. Wiedza na temat sposobów zakażenia HIV. 3. Wiedza na temat sytuacji, w których nie istnieje ryzyko zakażenia HIV. 4. Umiejętność oceny skuteczności metod zapobiegania zakażeniu.	1.1; 1.2; 1.4; 1.5; 1.6; 1.10
	Rozdział 2 (4 godziny) Odpowiedzialne postępowanie: dlaczego i jak unikać wczesnej inicjacji seksualnej? 1. Znajomość powodów, dla których wczesna inicjacja seksualna jest niewskazana. 2. Opis typów zachowań asertywnych i metody konstruowania i przekazywania komunikatu odmownego.	2.1; 2.2; 2.8; 2.9; 2.10; 2.11; 2.12
	Rozdział 3 (1 godzina) Odpowiedzialne postępowanie: „bezpieczniejszy seks”. 1. Podstawowa wiedza dotycząca prezerwatyw.	3.1
	Rozdział 4 (1 godzina) Opieka i wsparcie dla osób żyjących z HIV/AIDS. 1. Wiedza o tym, czym jest dyskryminacja i w jaki sposób dyskryminowane są osoby żyjące z HIV/AIDS.	4.1; 4.2
	Całkowity czas trwania programu = 10 godzin	
7 13 – 15 lat	Rozdział 1 (2 godziny) Podstawowe wiadomości dotyczące HIV/AIDS oraz chorób przenoszonych drogą płciową (STD). 1. Wiedza na temat sytuacji, w których istnieje ryzyko zakażenia HIV (powtórzenie). 2. Wiedza na temat zapobiegania zakażeniu HIV (powtórzenie). 3. Wiedza na temat placówek, w których można szukać pomocy.	1.8; 1.11; 1.17
	Rozdział 2 (3 godziny) Odpowiedzialne postępowanie: dlaczego i jak unikać wczesnej inicjacji seksualnej? 1. Umiejętność wspierania osoby, która chce zachować wstrzemięźliwość seksualną. 2. Utrwalenie wiadomości na temat asertywnego zachowania oraz umiejętność odmawiania, negocjowania i odrzucania decyzji (sposoby konstruowania i przekazywania komunikatów odmowy).	2.5; 2.13; 2.14; 2.15
	Rozdział 3 (1 godzina) Odpowiedzialne zachowanie: „seks z zabezpieczeniem”. 1. Umiejętność odpierania argumentów przeciwko stosowaniu prezerwatyw.	3.2
	Rozdział 4 (2 godziny) Opieka i wsparcie dla osób żyjących z HIV/AIDS 1. Poznanie sposobów okazywania zrozumienia - uświadomienie wagi tego problemu.	4.3; 4.4
	Całkowity czas trwania programu = 8 godzin	
8 14-16 lat	Rozdział 1 (2 godziny) Podstawowe wiadomości dotyczące HIV/AIDS oraz chorób przenoszonych drogą płciową (STD). 1. Wiedza na temat sytuacji, w których istnieje ryzyko zakażenia HIV (powtórzenie). 2. Umiejętność oceny skuteczności poszczególnych metod zapobiegania zakażeniu HIV. 3. Wiedza na temat rozwoju zakażenia.	1.9; 1.12; 1.13
	Rozdział 2 (2 godziny) Odpowiedzialne postępowanie: dlaczego i jak unikać wczesnej inicjacji seksualnej? 1. Alternatywnie wobec stosunku seksualnego sposoby okazywania uczuć. 2. Umiejętność rozpoznawania i unikania sytuacji, które mogą prowadzić do wykorzystania seksualnego.	2.6; 2.17
	Rozdział 3 (2 godziny) Odpowiedzialne zachowanie: „seks z zabezpieczeniem”. 1. Umiejętność prawidłowego używania prezerwatyw. 2. Umiejętność przyjęcia postawy asertywnej i odmówienia odbycia stosunku seksualnego bez „zabezpieczenia”.	3.3; 3.4; 3.5; 3.6
	Rozdział 4 (2 godziny) Opieka i wsparcie dla osób żyjących z HIV/AIDS 1. Umiejętność opiekowania się chorymi na AIDS członkami rodziny i społeczności lokalnej.	4.5; 4.6; 4.7
	Całkowity czas trwania programu = 8 godzin	

Dobór materiałów

Przyjęte cele programowe oraz metody nauczania będą miały wpływ na rodzaj materiałów, na podstawie których realizowany będzie program. Program zaproponowany w niniejszym poradniku oferuje przede wszystkim ćwiczenia wykorzystujące metodę partycypacji, jako że okazuje się ona najbardziej skuteczną w procesie nauczania. Rodzaj materiałów zależeć będzie od wielkości środków finansowych przeznaczonych na ich produkcję oraz od tego, czy prowadzący zajęcia mają możliwość sporządzania wystarczającej liczby kopii. Należy dokładnie skalkulować koszty; w krajach, których mieszkańcy mają ograniczony dostęp do materiałów informacyjnych należy zaopatrywać uczniów w takie materiały, aby mogli zabierać je do domów i udostępniać swoim rówieśnikom i rodzinom, dzieląc się w ten sposób niezbędną wiedzą na temat HIV, AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową.

Poniższe wskazówki mogą pomóc ci podjąć decyzje dotyczące doboru materiałów i określenia ich kosztów:

Materiały dla uczniów

- Jeden zestaw ćwiczeń dla każdego ucznia. Zabierany do domu i udostępniony swoim rodzicom i rodzeństwu.
- Jeden zestaw ćwiczeń dla każdego ucznia przechowywany w szkole i wykorzystywany przez kilka klas. Uczniowie podają odpowiedzi na osobnych kartkach (nie wpisują ich do zeszytu ćwiczeń).
- Zestaw ćwiczeń, jeden dla każdej grupy uczniów (4 do 6).
- Zestaw ćwiczeń dla każdego nauczyciela lub szkoły.
- Dla każdego ucznia jeden poradnik zawierający najistotniejsze wiadomości. Uczeń będzie mógł go zabierać do domu.

Materiały dla nauczycieli

- Poradnik dla nauczycieli zawierający podstawowe informacje oraz instrukcje dotyczące ćwiczeń dla uczniów – jeden dla każdego nauczyciela lub dla szkoły.
- Zestaw kart do ćwiczeń (jedna do każdego ćwiczenia) dla każdego nauczyciela lub dla grupy nauczycieli.
- Jeżeli szkoła dysponuje rzutnikiem należy przygotować przeźrocza (jedno do każdego ćwiczenia).

Materiały dla rodziców/ członków rodzin

- Patrz: rozdział „Udział rodziców i członków rodziny w realizacji programu”.

Dobór ćwiczeń dla uczniów

Jednym z najważniejszych elementów tworzenia programu na tym etapie jest dobór właściwych ćwiczeń, które najlepiej będą się wpisywać w kontekst kulturowy danego kraju i danej społeczności. Pamiętaj, że najpierw musisz dobrać ćwiczenia służące realizacji podstawowych celów programowych, a dopiero później możesz uzupełnić listę ćwiczeniami dodatkowymi.

Wyniki wstępnej oceny sytuacji i ich analiza odgrywają kluczową rolę we właściwym doborze ćwiczeń dla uczniów. Przejrzyj je dokładnie i postaraj się przygotować ćwiczenia uwzględniając punkt widzenia młodych ludzi, którzy uczestniczyli w wywiadach i dyskusjach przeprowadzanych podczas wstępnej oceny sytuacji, stosując używane przez nich zwroty oraz prezentując sytuacje, w których uczniowie najczęściej się znajdują i o których opowiadali.

Większość, jeżeli nie wszystkie, z przedstawionych w tym poradniku ćwiczeń trzeba będzie przeredagować tak, aby zaadaptować je do kontekstu kulturowego danej społeczności. Szczególnie ważne jest, aby historyjki przedstawione w ćwiczeniach odzwierciedlały otaczającą uczniów rzeczywistość.

Język

- Czy uczniowie rozumieją wszystkie słowa użyte w ćwiczeniu?
- Czy zdania są krótkie i czy przekazują tylko jedną główną myśl?
- Czy użyto słów znanych młodym ludziom? (lepiej używać powszechnie stosowanych wyrażań niż terminów medycznych lub naukowych)
- Czy można wyrazić daną myśl w prostszy sposób?
- Czy korzystanie z terminologii medycznej zostało ograniczone do poziomu rzeczywiście niezbędnego?

Historyjki

- Czy przedstawiono najczęściej występujące w twoim kraju lub społeczności sytuacje, w których uczniowie narażeni są na ryzyko zakażenia HIV (np. picie alkoholu na prywatkach; „słodcy tatusiowie”; seks analny jako metoda antykoncepcyjna; świadczenie usług seksualnych w zamian za podarki; odbywanie stosunków seksualnych po to, by zadowolić partnera; seks jako wyznacznik męskości)?
- Czy rodzice i Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu zaakceptują zaproponowane historyjki?
- Czy kontakty homoseksualne powinny być częścią przygotowywanych historyjek (w niektórych krajach młodzi chłopcy są przedmiotem zainteresowania turystów seksualnych)?
- Czy można zaprezentować uczniom historyjki, w których dyskutowana jest kwestia prezerwatyw i ich użycia?
- Czy należy przedstawiać sytuację dotyczącą wykorzystywania seksualnego (niechciany lub wymuszony stosunek seksualny)?
- Czy lepiej używać w historyjkach imion, czy tylko inicjałów?
- Czy bohaterami historyjek są zarówno chłopcy, jak i dziewczęta?
- Czy młodzi ludzie będą się mogli identyfikować z bohaterami historyjek?
- Czy w historyjkach opisano zarówno realia wiejskie, jak i miejskie? (jeżeli jest to konieczne)

Lokalne realia

- Czy istnieje potrzeba rozważenia dodatkowych kwestii, takich jak: obrzezanie, tatuowanie ciała, praktyka nacinania skóry oraz działalność tradycyjnych uzdrowicieli i nawiązania do nich w ćwiczeniach?
- Jakiego rodzaju placówki służą pomocą ludziom z HIV/AIDS w twojej społeczności? Czy oferują możliwość przeprowadzenia testu na HIV i czy świadczą usługi w zakresie poradnictwa? Czy tego typu informacje powinny znaleźć się w ćwiczeniach?
- Jakiego rodzaju zwroty/ słowa/ gesty wiążą się z asertywnym, agresywnym i pasywnym zachowaniem w obrębie różnych grup społecznych w twoim kraju?
- Upewnij się, że w odpowiednich ćwiczeniach wymienione zostały lokalne marki prezerwatyw.

Adaptacja ze względu na liczbę godzin przeznaczonych na realizację programu

- Czy ćwiczenia muszą zostać zmienione ze względu na liczbę godzin lekcyjnych przeznaczonych na realizację programu na którymś z poziomów? Które ich części można usunąć?
- Czy jest coś, co chcesz dodać? Czy możliwe jest połączenie niektórych ćwiczeń?

Ilustracje

- Czy chcesz, aby ćwiczenia były ilustrowane?
 - Czy postaci powinny być rysowane, tak jak w kreskówkach, czy też powinno się przedstawiać je w sposób rzeczywisty? Jakie rozwiązanie zaakceptują młodzi ludzie, ich rodzice i Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu?
 - Które z ilustracji proponowanych w podręczniku mogą zostać wykorzystane bez przeróbek lub przy niewielkich modyfikacjach?
 - Jak powinny być ubrane postacie? W jakim powinny być nastroju?
 - Czy na ilustracjach przedstawiono tylko samo chłopców i dziewcząt? Czy przedstawiono przedstawicieli różnych grup religijnych i mniejszościowych?
 - Czy ilustracje powinny przedstawiać okazujących sobie uczucia chłopców i/lub chłopców i dziewczęta?
 - Czy młodzi ludzie będą się mogli identyfikować z postaciami przedstawionymi na ilustracjach?
 - Czy przedstawiono krajobraz zarówno miejski, jak i wiejski?
- Ilustracje powinny zostać wykonane przez profesjonalnych rysowników i przetestowane na reprezentatywnej grupie uczniów, zanim zostanie ustalona ich ostateczna wersja.

Udział rodziców i członków rodzin w realizacji programu

Realizowany przez placówkę oświatową program dotyczący HIV/AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową powinien uzyskać poparcie społeczności lokalnej (w tym rodzin uczniów). Jeżeli ma skutecznie oddziaływać na dzieci i młodzież, jego przeprowadzenie nie może ograniczać się jedynie do zajęć szkolnych.

Rodzice, członkowie rodzin inne osoby lub instytucje zaangażowane w realizację programu mogą być nieocenionym źródłem informacji oraz motywować młodych ludzi do podejmowania sensownych, odpowiedzialnych decyzji i rozsądnego postępowania.

Zaangażowanie się rodziców i innych członków rodziny w realizację programu dotyczącego HIV, AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową:

- Działa na korzyść akceptacji programu przez społeczność lokalną.
- Zwiększa wiedzę rodziców, krewnych i innych dzieci w rodzinie na temat AIDS.
- Uświadamia rodzicom i innym krewnym, jak wielką rolę odgrywają w edukacji swoich dzieci i w kształtowaniu ich postaw życiowych.
- Jest wsparciem dla nauczyciela realizującego program.
- Prowadzi do nawiązania bliższej współpracy rodziców i nauczycieli.
- Pozwala nawiązać rodzicom i dzieciom bliższy kontakt.

Chociaż zaangażowanie rodziców i rodzin w realizację programu wymaga dodatkowego wysiłku, pozytywne rezultaty ich współpracy całkowicie rekompensują trud i czas na to poświęcony.

Wielu rodziców sprzeciwia się wprowadzeniu programu dotyczącego HIV, AIDS oraz chorób przenoszonych drogą płciową, ale kiedy dowiadują się, jak wielkim zagrożeniem dla zdrowia i życia ich dzieci jest zakażenie HIV, zaczynają rozumieć potrzebę realizacji takiego programu. Rodzicom należy wytłumaczyć, że ich dzieci powinny dowiedzieć się, w jaki sposób chronić się przed zakażeniem HIV zanim rozpoczną współżycie

seksualne. Należy ich także przekonać, że edukacja seksualna nie zachęca młodych ludzi do podejmowania współżycia seksualnego, ale uświadamia im związane z tym ryzyko.

W jaki sposób zaprosić i przekonać rodziców i innych członków rodziny do współpracy?

- Zorganizować spotkanie rodziców i nauczycieli, aby wspólnie przedyskutować cele i przebieg programu, zapoznać się z materiałami oraz wyjaśnić wszelkie wątpliwości (patrz: część B, przykładowy program spotkania z rodzicami).
- Razem z rodzicami brać udział w zebraniach (politycznych, religijnych, dotyczących innych aspektów życia społeczności), podczas których można dyskutować na temat tego, w jaki sposób najlepiej uchronić swoje dzieci przed AIDS.
- Można zaprosić rodziców do szkoły na prezentację, podczas której nauczyciel przeprowadzi pokazową lekcję wykorzystując różne materiały, z których później będą korzystali uczniowie.
- Można przygotować i rozdać rodzicom zaprojektowany dla nich informator. Powinien on zawierać: podstawowe informacje dotyczące HIV i AIDS oraz opis sytuacji epidemiologicznej w kraju, ze szczególnym naciskiem na zasięg epidemii wśród młodych ludzi; opis programu; porady dotyczące sposobów pomagania dzieciom w uczeniu się, jak postępować odpowiedzialnie i jak chronić się przed zakażeniem.

Szkoły mogą zorganizować szkolenia dotyczące poradnictwa i uczące jego technik, w których dobrowolnie mogliby uczestniczyć niektórzy rodzice, nauczyciele oraz członkowie społeczności lokalnej.

- Wysłać rodzicom list informujący ich o programie lub przekazać stosowne informacje podczas spotkania z władzami szkoły (patrz: część B, przykład listu).

- Przesłać rodzicom, sygnowane przez władze szkolne ulotki, opisujące program oraz wyjaśniające w jaki sposób można się zaangażować w jego realizację (patrz: część B-4).

- Zaproponować uczniom zabieranie do domu wypełnionego zeszytu ćwiczeń – aby omówić je z rodzicami i/lub innymi członkami rodziny. Zestaw ćwiczeń powinien zawierać opis programu oraz instrukcje dla rodziców (patrz: część B-5).

- Zasugerować dzieciom, by spytały rodziców o ich doświadczenia z młodości, np. o chodzenie na randki (patrz: część B-6 – przykłady pytań).

Jeżeli rodzice mają zostać zaangażowani w realizację programu, jego twórca powinien zdecydować, jakie metody współpracy będą najbardziej odpowiednie oraz skalkulować koszty.

Jedną z często pojawiających się podczas spotkań z młodymi ludźmi kwestii jest potrzeba zapewnienia im możliwości przedyskutowania pewnych spraw z osobami kompetentnymi, ponieważ nie wszystkie problemy mogą lub chcą omawiać ze swoimi rodzicami. Szkoły mogą zorganizować szkolenia dotyczące poradnictwa i uczące jego technik. Pożądane jest dobrowolne uczestnictwo wówczas niektórych rodziców, nauczycieli, uczniów i zainteresowanych członków społeczności lokalnej. Podczas szkoleń można wykorzystywać różnego rodzaju ekspertyzy sporządzone przez pracowników służby zdrowia, członków grup religijnych, organizacje pozarządowe oraz pracowników socjalnych. Szkolenia powinny dotyczyć HIV, AIDS, chorób przenoszonych drogą płciową, ciąży, wykorzystywania seksualnego oraz używania narkotyków. Po zakończeniu szkolenia jego uczestnicy mogą pełnić dyżury, w czasie których udzielać będą porad (zgłaszającym się do nich uczniom należy zagwarantować poufność rozmów).

Udział liderów zespołów rówieśniczych w realizacji programu

Lider zespołu rówieśniczego to uczeń, który cieszy się uznaniem grupy i ma wpływ na zachowanie jej członków. Taka osoba może odegrać niezwykle pozytywną rolę w realizacji programu edukacyjnego dotyczącego HIV, AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową. Odpowiednio przeszkolony lider może pomóc w prowadzeniu zajęć (demonstracje, odgrywanie ról w scenkach) i wspierać tych, którzy zdecydowali się zmienić swoje postępowanie na bardziej odpowiedzialne.

Poradnik dla nauczycieli daje przykłady zaangażowania liderów w realizację tylko kilku ćwiczeń. Jednakże twórcy programu oraz nauczyciele powinni pamiętać, że liderzy grup rówieśniczych mogą być bardzo pomocni przy realizacji prawie każdego ćwiczenia.

W realizacji programów, które oceniono jako dobre i skuteczne uczestniczyli liderzy zespołów rówieśniczych. Byli pomocni, ponieważ:

- młodzi ludzie często naśladują tych spośród swoich rówieśników, których lubią i szanują;
- młodzi ludzie chętniej słuchają tego, co mówią podziwiani przez nich rówieśnicy niż tego, co mówią dorośli;
- liderzy, którzy sami postępują w sposób odpowiedzialny, mogą wywierać pozytywny wpływ na swoich kolegów;
- liderzy mogą wspierać, zachęcać oraz pomagać swoim kolegom zarówno w klasie, jak i poza nią;
- mogą pomagać nauczycielowi w prowadzeniu zajęć;
- mogą pomagać w rozwiązywaniu problemów, kiedy uczniowie pracują w małych grupach, (szczególnie, gdy liczebność klasy jest duża).

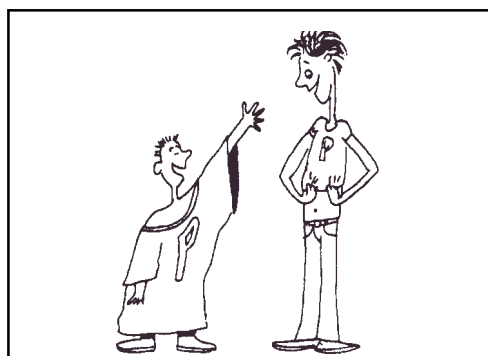
Szkolenie liderów grup rówieśniczych

Liderzy grup rówieśniczych powinni zostać właściwie przeszkoleni, a później wspierani w swojej pracy i w wypełnianiu licznych obowiązków. Szkolenie warto zorganizować ze względu na późniejsze efekty.

Po ukończeniu szkolenia liderzy:

- będą rozumieli, dlaczego należy realizować program edukacyjny dotyczący HIV, AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową;
- będą umieli pomóc nauczycielowi i uczniom w trudniejszych ćwiczeniach;

- będą wiedzieli jak pomagać w realizacji ćwiczenia uczniom pracującym w grupach;
- będą umieli słuchać innych, właściwie reagować oraz rozumieć, co czują ich rówieśnicy;
- będą wiedzieli, gdzie szukać informacji oraz porady i będą mogli skierować tam potrzebujących pomocy rówieśników.

Jeżeli zdecydujesz się na zaangażowanie liderów zespołów rówieśniczych w realizację programu, możesz rozważyć różne sposoby wynagrodzenia ich pracy, takie jak: dyplom, wyższa ocena ze sprawowania, zaprezentowanie ich osiągnięć na forum szkoły bądź podczas zebrania członków społeczności.

Liderzy mogą zostać wybrani przez swoich rówieśników lub przez nauczyciela, ale nie wolno ich zmuszać do podjęcia się tej pracy, jeżeli tego nie chcą. Powinni cieszyć się uznaniem innych uczniów. Funkcja lidera grupy rówieśniczego nie powinna być powierzana osobie postrzeganej jako „pupilek nauczyciela”. Liderami mogą zostać potrafiący słuchać innych starsi uczniowie. Zaleca się, aby liderami zostawali zarówno chłopcy, jak i dziewczęta.

Część B-7 prezentuje przykład szkolenia dla liderów grup rówieśniczych. Zaprezentowane materiały mogą okazać się pomocne w projektowanym przez Ciebie szkoleniu.

Dobór poradnika dla nauczycieli

W przykładzie zaprezentowanym w niniejszej publikacji wiele kwestii nie zostało omówionych. Ich uzupełnieniem powinny się zająć osoby tworzące program. Poradnik dla nauczycieli będzie wykorzystywany podczas szkoleń, co oznacza, że muszą się w nim znaleźć wszystkie informacje potrzebne nauczycielowi dla realizacji programu.

Poradnik dla nauczycieli powinien zawierać podstawowe informacje oraz instrukcje dotyczące towarzyszących mu ćwiczeń.

Jeżeli potraktujesz naszą propozycję jako podstawę do zaprojektowania poradnika dla nauczycieli pamiętaj, że niezbędne może się okazać dokonanie w niej pewnych modyfikacji. Mogą one dotyczyć:

- warstwy językowej – teksty muszą być zrozumiałe;
- warstwy merytorycznej – materiał musi być dobrany tak, by jego realizacja nie sprawiała trudności nauczycielom i uczniom;
- metod dydaktycznych – możliwość ich zastosowania zależy od przygotowania nauczycieli (np.: umiejętność pracy metodą „aktywnego uczestnictwa”), dostępność pomocy dydaktycznych (tablice, kserokopiarki, itp.);
- uwarunkowań kulturowych – muszą być uwzględnione realia społeczno-obyczajowe charakterystyczne dla danego terenu.

Ponadto:

- jeśli uznasz, że potrzebne są dodatkowe wskazówki, które pomogą nauczycielowi realizować program – zamieść je;
- zaadaptuj przykłady zaprezentowane w części B-2 i B-6 dla każdej metody, którą zdecydujesz się stosować.
- jeżeli rodzice i członkowie rodziny są zaangażowani w realizację programu, dodaj rozdział zatytułowany „Zaangażowanie rodziców i członków rodziny w edukację dotyczącą HIV/AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową”, dzięki któremu nauczyciel będzie wiedział, w jaki sposób nakłonić rodziców do współpracy;
- dostosuj instrukcje dla nauczycieli do każdego ćwiczenia, w którym biorą udział rodzice.

Jeżeli w realizację programu zaangażowani są liderzy zespołów rówieśniczych:

- zamieść rozdział zatytułowany „Liderzy zespołów rówieśniczych”, omawiający ich rolę i zasady (sposoby) pracy;
- zaadaptuj ćwiczenia dla uczniów: wybierz te, w których realizację zaangażowani będą liderzy i upewnij się, że instrukcje są zrozumiałe zarówno dla nich, jak i dla nauczycieli.

Testy sprawdzające wiedzę uczniów

Wiedza uczniów powinna być sprawdzana zarówno w trakcie, jak i pod koniec realizacji programu.

Sprawdziany:

- motywacja w procesie uczenia,
- podstawa do wystawienia oceny,
- informowanie uczniów o ich postępach,
- stworzenie uczniom możliwości zastosowania uzyskanych informacji w odpowiednich sytuacjach,
- monitorowanie procesu uczenia oraz konieczne adaptacje programowe.

W części B-8 znajduje się duży wybór testów dla każdego rozdziału. Spośród nich możesz wybrać te, które najlepiej pasują do stworzonego przez siebie programu. Możliwe, że trzeba będzie dokonać pewnych zmian, żeby pytania i odpowiedzi pasowały do lokalnych realiów i uwzględniały stan wiedzy uczniów. Szczególną uwagę należy poświęcić pytaniom dotyczącym umiejętności praktycznych oraz zachowań młodych ludzi (muszą odzwierciedlać sytuacje, z którymi uczniowie rzeczywiście stykają się w swoim życiu).

Zatwierdzanie programu

Po stworzeniu programu należy go przetestować i uzyskać jego zatwierdzenie. Najpierw przetestuj ćwiczenia na grupie uczniów i nauczycieli w wybranych szkołach. Sprawdź reakcję uczniów; oceń, jakie umiejętności powinni posiadać nauczyciele, ile czasu trzeba poświęcić na udzielenie instrukcji i przeprowadzenie ćwiczenia oraz jaki sposób kierowania pracą uczniów jest najbardziej odpowiedni. Przeprowadzając ćwiczenie wypróbuj różne metody, np. praca w grupach i wykorzystanie tablicy, praca w grupach i dyskusja. W ten sposób dowiesz się, czy instrukcje zamieszczone w podręczniku dla nauczycieli są właściwie sformułowane oraz czy uczniowie mają możliwość właściwego korzystania z materiałów. Po zakończeniu testów wprowadź niezbędne poprawki do ćwiczeń oraz do podręcznika dla nauczycieli.

Zaleca się przeprowadzenie programu pilotażowego w kilku szkołach (6 do 10). Wielce pomocna jest tu współpraca nauczycieli uniwersyteckich z wydziałów pedagogicznych lub z kolegów nauczycielskich.

Aby program przyniósł pożądane rezultaty, niezbędna jest jego akceptacja ze strony społeczności lokalnej. Pozwól, aby program został przeanalizowany i oceniony przez:

- uczniów
- rodziców
- specjalistów ze służby zdrowia
- przedstawicieli różnych grup religijnych
- nauczycieli
- urzędników z lokalnego wydziału edukacji
- pracowników socjalnych
- urzędników z Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu
- osoby żyjące z HIV/AIDS
- opiekunów osób z HIV/AIDS

Dodatkowo możesz przedstawić propozycję programu wybranym przez siebie osobom. Musisz zdecydować, jak wiele osób powinno dokonać oceny programu. Zbyt duża liczba

może oznaczać, że nie zostanie to przeprowadzone w sposób sprawny, a zbyt mała – brak wiarygodności oceny. Najczęstsza procedura to rozdanie kopii programu z prośbą o zapoznanie się z nim i jego ocenę. Po jej otrzymaniu:

- a) sporządź listę uwag i przeanalizuj je,
- b) zorganizuj spotkanie recenzentów i wspólnie przeanalizujcie uwagi,
- c) dokonaj stosownych (i uzgodnionych) poprawek.

Dzięki tej procedurze minimalizuje się opór społeczności wobec programu, jednocześnie zdobywając sojuszników i poparcie.

Projekt szkoleń dla nauczycieli

Ponieważ niektóre poruszane w programie dotyczące HIV/AIDS kwestie są drażliwe i kontrowersyjne, kluczową rolę odgrywają szkolenia dla nauczycieli.

Nauczyciele muszą wiedzieć, czym jest HIV, AIDS i choroby przenoszone drogą płciową oraz orientować się, jaki jest obecny stan wiedzy w tej dziedzinie, aby móc w wiarygodny sposób przekazać te informacje uczniom i całej społeczności. Powinni także:

- mieć sposobność przeanalizowania własnych odczuć, szczególnie lęku przed chorobą oraz stosunku do ludzi z AIDS;
- nie czuć się skrępowani zagadnieniami poruszonymi w programie, szczególnie tymi, które dotyczą seksualności i zachowań seksualnych;
- powinni mieć możliwość wcześniejszego wypróbowania ćwiczeń przewidzianych przez twórcę programu.

Przed przystąpieniem do pracy nad projektem szkoleń należy dokonać wstępnej oceny wiedzy nauczycieli i ich nastawienia do omawiania drażliwych kwestii. Pomocne mogą się w tym przypadku okazać przykładowe materiały

zamieszczone w części B-9, które trzeba zaadaptować do potrzeb danego programu i sytuacji lokalnej.

Podczas szkolenia powinno się wykorzystywać te same metody dydaktyczne, które nauczyciele będą później stosować w klasie podczas realizacji programu. Prezentacje dobrze jest ograniczyć do minimum na korzyść ćwiczeń wykorzystujących metodę „aktywnego uczestnictwa”. Należy także zachęcać nauczycieli do otwartego i szczerego wypowiedzania swoich myśli.

Część B-10 zawiera przykład planu 3-dniowego szkolenia dla nauczycieli. Jeżeli jest to możliwe zaleca się przeprowadzenie dłuższego szkolenia, szczególnie w tych krajach, w których nauczyciele nie mieli wcześniej możliwości przedyskutowania tematów związanych z rozwojem psychoseksualnym.

W części B-11 znajdują się przykłady materiałów, które mają służyć ocenie szkolenia przez nauczycieli.

Projekt oceny programu

Ocena oddziaływania programu

Dzięki ocenie oddziaływania programu edukacyjnego dotyczącego HIV/AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową, można będzie:

- zorientować się, czy program przyniósł wymierne rezultaty w postaci zwiększenia zasobu wiedzy uczniów, ukształtowania właściwej postawy, nabycia umiejętności praktycznych oraz zmiany zachowań na bardziej odpowiedzialne i „bezpieczne”, tak jak zostało to zapisane w celach programowych;
- zademonstrować władzom oświatowym, opinii publicznej oraz nauczycielom, że skuteczna realizacja programu jest możliwa;
- stworzyć podstawy ubiegania się o dodatkowe fundusze i personel;
- znaleźć nowych sojuszników wśród nauczycieli, rodziców oraz innych członków społeczności.

W celu dokonania właściwej oceny oddziaływania programu należy przeprowadzić te same testy w dwóch grupach uczniów: nie objętych programem (grupa kontrolna) oraz objętych programem (grupa eksperymentalna). Testy trzeba przeprowadzić dwukrotnie: przed rozpoczęciem programu i po jego zakończeniu. Porównanie wyników testów przeprowadzonych w obu grupach pozwoli osobie oceniającej odpowiedzieć na pytanie: czy wiedza uczniów została przyswojona podczas realizacji programu w szkole, czy też pochodzi z innych źródeł (z mediów, od rodziców, itd.). Grupa kontrolna musi być jak najbardziej zbliżona do grupy eksperymentalnej i składać się ze zbliżonej liczby uczniów. Uczniowie z grupy kontrolnej powinni zostać objęci programem w późniejszym okresie. Wyniki testów należy wykorzystać do szczegółowej oceny programu na szczeblu centralnym.

Ocena powinna być dokonana przez osobę przeszkoloną, mającą doświadczenie w zbieraniu i analizowaniu danych. Nie powinny oceniać programu osoby zaangażowane w jego tworzenie, ale niezależni specjaliści. Twórcy programu odpowiedzialni są jedynie za jego zaprojektowanie, przygotowanie i dostarczenie placówkom, które mają go realizować, za ustalenie kryteriów i instrumentów oceny oraz za ewentualne poprawki.

Należy zaprojektować odpowiednie narzędzia do oceny programu. W niniejszym podręczniku zamieszczono przykład testu oceny wstępnej i końcowej dla eksperymentalnej i kontrolnej grupy studentów. Należy go przeprowadzić przed rozpoczęciem realizacji programu i zaraz po jego zakończeniu. Test modelowy oraz ocena jego wyników znajduje się w **Instrumencie oceny programu 1**; dodatkowe pytania znajdują się w **Instrumencie oceny programu 2**. Wyniki testu wstępnego dostarczą nauczycielom użytecznych informacji dotyczących najczęściej pojawiających się błędnych wyobrażeń i niewłaściwych postaw wśród uczniów. Nauczyciele powinni poświęcić szczególną uwagę tym kwestiom, tak aby uczniowie zrozumieli, że ich dotychczasowa postawa lub przekonania były błędne.

Modelowy test składa się z:

- 19 zagadnień dotyczących 11 głównych celów programowych;
- 11 stwierdzeń dotyczących: świadomości ryzyka, presji grupy rówieśniczej, abstinencji, prezerwatyw, narkotyków oraz tolerancji i wsparcia dla osób chorych bądź zakażonych;
- 3 pytań dotyczących umiejętności asertywnego zachowania oraz prawidłowego stosowania prezerwatyw;
- 3 stwierdzeń dotyczących intencji behawioralnych.

Ocena programu

Dzięki przeprowadzeniu oceny, władze oświatowe będą w stanie:

- określić, które elementy programu okazały się najskuteczniejsze;
- poznać stopień akceptacji programu wśród nauczycieli i uwzględnić sugestie, jeżeli prowadzą do poprawy jakości kształcenia;
- określić stopień trudności materiałów i dokonać niezbędnych poprawek;
- dowiedzieć się, jaki jest „odbior” programu przez uczniów, liderów grup rówieśniczych (jeżeli brali w nim udział), rodziców oraz pracowników administracji szkolnej;
- określić czy przyjęte metody dydaktyczne są właściwe.

Aby ocenić, czy program skutecznie realizuje przyjęte cele, osoby dokonujące oceny powinny zebrać opinie nauczycieli, rodziców, liderów rówieśniczych, uczniów i pracowników administracji szkolnej ze wszystkich placówek, w których program był realizowany. Ich uwagi powinny stać się podstawą do modyfikacji i uaktualniania programu.

Niniejszy poradnik zawiera następujące materiały, które mogą okazać się pomocne w projektowaniu własnych materiałów:

Formularz oceny programu przez nauczycieli

Instrument oceny programu 3

- Bardzo ważne i przydatne jest uzyskanie opinii nauczycieli na temat ćwiczeń i podręcznika z dotyczącymi ich przeprowadzenia instrukcjami.

Wywiad z nauczycielem

Instrument oceny programu 4

- Umożliwia on uzyskanie wyczerpujących informacji na temat doświadczenia nauczyciela w nauczaniu o HIV/AIDS oraz chorobach przenoszonych drogą płciową. Wywiad powinien zostać przeprowadzony przez osobę przeszkoloną, zaraz po zakończeniu realizacji programu.

Kwestionariusz dla dyskusyjnej grupy uczniów

Instrument oceny programu 5

- Wykorzystanie tego narzędzia dotyczy informacji na temat tego, jak młodzież ocenia program.
- W dyskusji uczestniczy około 10 uczniów z każdej grupy wiekowej, a jej przebieg jest nagrywany (jeżeli tylko to możliwe). Osobą prowadzącą dyskusję nie powinien być nauczyciel; uczniowie nie powinni czuć się skrępowani, by móc swobodnie wypowiadać się na różne tematy.

Wywiad z rodzicami

(jeżeli zdecydowano się na przygotowanie materiałów dla rodziców)

Instrument oceny programu 6

- Wykorzystanie tych narzędzi pozwoli ocenić rolę liderów w realizacji projektu.
- Wywiad przeprowadza się z 25 – 30 losowo wybranymi rodzicami; należy się upewnić, że stanowią oni grupę reprezentatywną. Kontynuacja lub prowadzenie zmian w części programu przeznaczonego dla rodziców zależy od wyników tej oceny.

Kwestionariusz dla lidera zespou rówieśniczego oraz kwestionariusz dla grupy dyskusyjnej

Instrument oceny programu 7

- Przeprowadza się grupowe wywiady z trzema lub czterema liderami (na każdym poziomie).

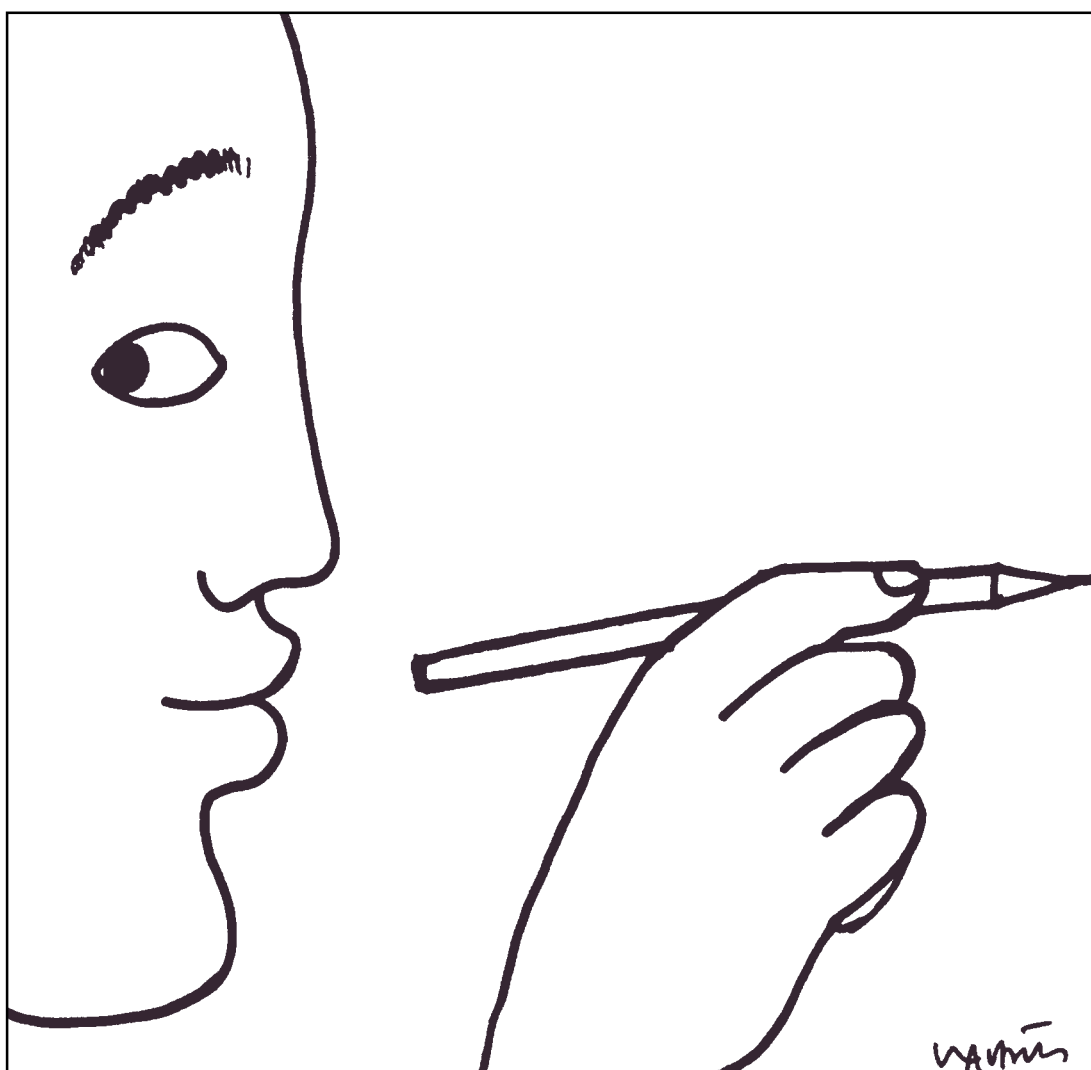
Wywiad z dyrektorem szkoły

Instrument oceny programu 8

- Pozwala dowiedzieć się, co sądzi zwierzchnik o programie.
- Bardzo często sukces lub porażka programu zależy od tego, czy administracja szkoły wspiera jego realizację, czy nie.
- Dyrektor szkoły jest zazwyczaj najlepiej poinformowany o efektach programu, a ze względu na swoje doświadczenie pedagogiczne może udzielić bardzo pomocnych rad i wskazówek.

B

**Przykładowe materiały przydatne
w dokonaniu wstępnej oceny
sytuacji, realizacji programu
i przygotowaniu szkoleń
dla nauczycieli**

1

Kwestionariusz dla grupy dyskusyjnej uczniów

Metoda polega na przeprowadzeniu dyskusji w reprezentatywnej dla danego środowiska grupie osób o podobnych doświadczeniach. Rozmowa dotyczy konkretnego tematu a nadzoruje ją moderator, którego zadaniem jest przedstawienie tematów z kwestionariusza i stymulowanie dyskusji pomiędzy uczestnikami. Wnioski z dyskusji pozwalają badaczowi uzyskać informacje na temat poglądów, opinii i postaw charakteryzujących daną grupę. Moderator nie przeprowadza indywidualnych wywiadów z dyskutantami, ale zachęca ich do wymiany myśli i opinii. Moderatorem powinna być osoba doświadczona, najlepiej z wykształceniem socjologicznym. Zaleca się, aby dyskusja była nagrywana (jeżeli jest to możliwe), albo stenografowana.

Informacje podstawowe (tzw. metryka)

- Wiek, płeć, przynależność do grupy etnicznej/ językowej.
- Z kim mieszkają (np. z rodzicami, w internacie)?
- Czy zarabiają, a jeżeli tak, to jaka jest wysokość zarobków?

Styl życia i relacje społeczne

- Z kim spędzają czas?
- Jak spędzają czas wolny?
- Jaki jest typowy tydzień w ich życiu? Czy jest on także typowy dla innych członków społeczności w danej grupie wiekowej? Jeśli nie, to dlaczego się różni?
- Co jest dla nich najbardziej zabawne, a co najmniej?
- Czy używają alkoholu? Jeśli tak, to jak dużo i w jakich sytuacjach.

Normy seksualne i dominujące wartości

- W jakim wieku chłopcy i dziewczęta zaczynają „chodzić ze sobą”? Co to znaczy, że ktoś ma chłopca/dziewczynę? Jaki jest jego/jej przeciętny wiek?
- Jak wyglądają randki? Jak zmienia się ich przebieg w miarę upływu czasu? Czym różni się „bycie przyjaciółmi” od „bycia czymś chłopakiem/czyjąś dziewczyną”?
- Na jakim etapie związku pojawia się kwestia stosunku seksualnego?
- Dlaczego młodzi ludzie rozpoczynają współżycie seksualne?
- Czy młodzi ludzie zdobywają doświadczenie seksualne ze swoim chłopakiem/dziewczyną, czy też z kimś innym? Jeżeli tak, to jak i z kim?
- Czy związki nastolatków ze starszymi mężczyznami/starszymi kobietami są zjawiskiem częstym?

- Jakiego rodzaju sytuacje sprzyjają odbyciu stosunku seksualnego?
- Co młodzi ludzie rozumieją przez „seks” (stosunek seksualny, petting, pocałunki)?
- Jak młodzi ludzie chronią się przed niepożądaną ciążą (np. seks analny)?
- Czy młodzi ludzie doświadczają jakichkolwiek form nacisku, by odbyć stosunek seksualny? Jeżeli tak, to z czyjej strony? Czy dziewczęta zmuszane są do uprawiania seksu? Czy wiedzą o przypadkach przemocy fizycznej?
- Czy odbywanie stosunków seksualnych jest w jakikolwiek sposób wynagradzane przez partnera, np. przez wręczanie подарunków?
- Jakie jest zdanie młodych ludzi na temat seksu przedmałżeńskiego? Co młodzi ludzie myślą o swoich rówieśnikach, którzy zachowują przedmałżeńską wstrzemięźliwość seksualną?
- Skąd młodzi ludzie czerpią wiedzę na temat seksu? Kto i jakich porad im udziela?
- Jaki jest stosunek innych młodych ludzi i członków społeczności lokalnej do dziewczyny, która zaszła w ciążę i do jej chłopaka? Gdzie taka dziewczyna może szukać pomocy?
- Jak młodzi ludzie oceniają kogoś, kto ma wiele partnerek/wielu partnerów (jako osobę odnoszącą sukcesy, godną naśladowania, zasługującą na potępienie)?
- Co młodzi ludzie sądzą na temat związków homoseksualnych?
- Jakie są powszechne przekonania dotyczące chorób przenoszonych drogą płciową?
- Czy młodzi ludzie rozmawiają o HIV/AIDS? Co się na ten temat mówi?
- Jak postrzegane są osoby zakażone HIV, chore na AIDS?
- Jakie są powszechne przekonania dotyczące prezerwatyw i innych środków antykoncepcyjnych – czy łatwo je dostać?
- Czy młodzi ludzie używają narkotyków? Czy przyjmują je dożylnie?

Przykładowy plan spotkania z rodzicami

2

1. Przywitanie, przedstawienie personelu szkoły (nauczycieli, dyrektora).

2. Zaprezentowanie rodzicom powodów, dla których realizowany jest program edukacyjny dotyczący HIV/AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową (STD).

Przykłady argumentów:

- AIDS jest poważnym problemem w wielu krajach.
- Młodzi ludzie narażeni są na ryzyko zakażenia HIV i innymi infekcjami przenoszonymi drogą płciową.
- Według danych z raportów medycznych bardzo wielu młodych ludzi cierpi na choroby przenoszone drogą płciową.
- Młodzi ludzie rozpoczynają współżycie seksualne pomimo tego, że dorośli radzą im jak najdłuższe zachowanie abstynencji seksualnej.
- Nie widzimy wielu młodych ludzi chorych na AIDS tylko dlatego, że choroba nie pojawia się natychmiast po zakażeniu HIV – osoby dorosłe, które w młodym wieku zaczynają chorować na AIDS zakażyły się HIV, kiedy były jeszcze nastolatkami.
- Młodemu ludziom potrzebna jest wiedza i umiejętności praktyczne, pozwalające uniknąć zakażenia.

- Edukacja seksualna i dotycząca AIDS nie nakłania młodych ludzi do podejmowania współżycia seksualnego; wręcz przeciwnie – uświadamia im, jak duże niesie ono ryzyko.
- Rodzice powinni rozmawiać ze swoimi dziećmi na temat seksu, a szkolny program edukacyjny może im to ułatwić.
- Rodzice czasem uważają, że ich dzieci nie są wystarczająco dorosłe, aby uczyć się o tym, czym jest seks, HIV/AIDS i choroby przenoszone drogą płciową, ale czasy się zmieniają i obecnie dzieci czerpią informacje na ten temat z bardzo różnych źródeł, bez względu na to czy to się podoba ich rodzicom, czy nie. Lepiej, żeby uzyskały informacje prawdziwe.
- Edukacja seksualna nakłaniająca do wstrzeмиęźliwości seksualnej i ucząca, jak uchronić się przed zakażeniem HIV oraz chorobami przenoszonymi drogą płciową przynosi lepsze rezultaty, gdy zostaną nią objęci uczniowie, którzy jeszcze nie są aktywni seksualnie.

Można poprosić pielęgniarkę, przedstawiciela władz lokalnych lub osobę seropoztywną, aby zaprezentowała rodzicom powyższe argumenty.

3. Opis programu.

4. Pytania do prowadzących spotkanie.

5. Jeżeli to możliwe, przeprowadzenie z rodzicami jednego z ćwiczeń.

6. Jeżeli to możliwe, pokazanie, w jaki sposób rodzice lub członkowie rodziny mogą pomagać dziecku wspólnie wykonując ćwiczenia.

7. Pytania końcowe i pożegnanie.

3

Przykładowy list do rodziców

Drodzy Rodzice/ Opiekunowie,

Rozpoczynamy w naszej szkole realizację programu edukacyjnego dotyczącego HIV/AIDS.

Młodzi ludzie są szczególnie narażeni na ryzyko zakażenia HIV. Potrzebują rzetelnych informacji i umiejętności, dzięki którym będą wiedzieli, w jaki sposób się przed tym uchronić. Edukacja seksualna i dotycząca HIV/AIDS nie nakłania, ani nie zachęca młodych ludzi do aktywności seksualnej; wręcz przeciwnie, uświadamia im, jakie ryzyko niesie ona za sobą. Dzięki uzyskanym informacjom i umiejętnościom praktycznym Państwa dziecko będzie miało świadomość, że nie powinno przedwcześnie rozpoczynać współżycia seksualnego, dowie się o zagrożeniach, jakie ono niesie i o tym, jak ich unikać. Badania dowodzą, że tego typu edukacja odnosi najlepsze rezultaty, jeżeli objęci nią zostają uczniowie, którzy jeszcze nie są seksualnie aktywni.

Liczymy na Państwa wsparcie i zaangażowanie w realizację powyższego programu.

Z poważaniem,

(podpis dyrektora, nauczyciela, wychowawcy lub pedagoga szkolnego)

PS

Na ewentualne pytania odpowie: (tu można wpisać nazwisko osoby upoważnionej oraz kontakt).

Przykładowe wprowadzenie do ćwiczeń dla rodziców

4

Drodzy Rodzice / Opiekunowie,

Państwa syn/córka będzie uczestniczyć w realizacji nowego programu edukacyjnego dotyczącego HIV/AIDS oraz chorób przenoszonych drogą płciową, który rozpoczyna się w naszej szkole. Dziecko uzyska podstawowe informacje na ten temat i dowie się, w jaki sposób chronić się przed zakażeniem HIV.

[podaj krótki opis programu]

Bardzo ważne jest, abyście Państwo pomogli swojemu dziecku w realizacji tego programu. Możecie to zrobić poprzez:

- *zadawanie mu pytań na temat tego, czego nauczyło się w szkole o HIV/AIDS i chorobach przenoszonych drogą płciową,*
- *wspólne analizowanie ćwiczeń, które robiło w klasie (lub zadanych jako „praca domowa”),*
- *dyskusowanie na temat Państwa odczuć dotyczących HIV/AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową,*
- *uwagę słuchanie tego, co syn/córka ma na ten temat do powiedzenia,*

Z góry dziękuję Państwu za pomoc.

Z poważaniem,

(podpis dyrektora szkoły, nauczyciela, wychowawcy lub pedagoga szkolnego)

5

Przykładowe instrukcje dla rodziców

Państwa dziecko uczestniczyło w realizacji programu edukacyjnego dotyczącego HIV/AIDS oraz chorób przenoszonych drogą płciową i wypełniało zeszyt ćwiczeń, który ma w domu. Prosimy, abyście powtórzyli z nim materiał zawarty w tych ćwiczeniach. W ten sposób będziecie Państwo mogli czynnie zaangażować się w edukację swojego dziecka i przekazywanie mu ważnych w jego dalszym życiu wartości. Poniższa lista zawiera pytania dotyczące HIV/AIDS oraz chorób przenoszonych drogą płciową, które możecie Państwo zadać swojemu dziecku. Odzwierciedlają one zawartość programu edukacyjnego realizowanego w naszej szkole.

Uwaga

Państwa zaangażowanie w ćwiczenia jest całkowicie dobrowolne, a dziecko nie może zostać w żaden sposób ukarane, jeżeli nie będzie chciało robić z wami ćwiczeń. Jeżeli zainteresujecie się programem, który jest realizowany w szkole, bardzo pomożecie swojemu dziecku w procesie uczenia się.

Jak rozmawiać z dzieckiem o HIV/AIDS i STD?

- Zapoznaj się z zawartością zeszytu ćwiczeń.
- Wybierz odpowiedni czas na rozmowę.
- Zaczynij od prostszego ćwiczenia.
- Pozwól dziecku przeczytać na głos zamieszczone w nim informacje.
- Słuchaj uważnie. Zapytaj dziecko o jego odczucia i opinie.
- Staraj się unikać mentorskiego tonu. Powiedz, jakie są twoje odczucia i opinie.
- Jeżeli ty, albo twoje dziecko czujecie się niezręcznie, odłóż rozmowę na później.

Pytania dotyczące lekcji/kursu HIV/AIDS i STD

Pytania ogólne:

- Czego dowiedziałeś się o AIDS dzisiaj/ w tym tygodniu/ podczas kursu?
- Która część lekcji/ kursu była najbardziej interesująca?
- Które informacje były najważniejsze?
- Co sądzisz o lekcji?
- Co na temat omawianych zagadnień myśla/ mówią twoi koledzy?
- Czy rozumiałeś polecenia i wiedziałeś, jak zrobić ćwiczenia? Co było łatwe, a co trudne?
- Czy możesz przeczytać mi i wyjaśnić sens ćwiczenia?
- Może moglibyśmy zrobić to ćwiczenie razem, a ty pomógłbyś mi znaleźć właściwe rozwiązanie?
- Jak myślisz, co powinienem zapamiętać z tego ćwiczenia?
- Jak rozumiesz informacje zawarte w ćwiczeniu i czy są one dla ciebie ważne?

Pytania szczegółowe:

- Czym jest AIDS; czym jest choroba przenoszona drogą płciową?
- Jak można zakazić się HIV bądź chorobą przenoszoną drogą płciową?
- Jak można uniknąć zakażenia?
- Na czym polega test na obecność HIV?
- Jak możesz poznać, że ktoś ma AIDS?
- Jak to jest, kiedy osoba chora na AIDS jest twoim sąsiadem?
- Czy istnieje lekarstwo na AIDS?

Inne pytania:

- Jak ci się wydaje, jak czuje się ktoś, kto ma HIV/AIDS?
- Co mógłbyś zrobić, żeby pomóc komuś choremu na AIDS?
- Jak byś się czuł, gdyby jeden z twoich kolegów w klasie był zakażony HIV?
- Dlaczego czasem osoby chore na AIDS są źle traktowane przez innych ludzi?
- Czy obawiasz się sytuacji związanych z AIDS? Jeżeli tak, to dlaczego?

Przykładowe pytania, jakie uczeń może zadać rodzicowi

„Historia nauczycielką życia.” To, czego doświadczyli twoi rodzice w przeszłości może okazać się dla ciebie wartościową lekcją.

1. Jeżeli twoi rodzice nie są temu przeciwni, zadaj im pytania z poniższej listy (możesz je także zadać innym członkom swojej rodziny).

2. Pytaj każdą osobę w „cztery oczy”.

3. Nie musisz zadawać wszystkich pytań. Wybierz te, które naprawdę chcesz zadać.

4. Zapisz odpowiedzi na kartce papieru.

Przykłady pytań:

- Kto rozmawiał z tobą o seksie, kiedy byłeś/ byłaś w moim wieku? Czy był to ktoś z rodziny?
- Czy dziewczęta proponowały chłopcom randki? Czy uważasz, że dzisiaj to wypada?
- Ile miałeś/ miałaś lat?
- Czy chłopcy dawali dziewczętom prezenty? Dlaczego?
- Czego się dowiedziałeś/ dowiedziałaś?
- Czy braliście pod uwagę problem chorób przenoszonych drogą płciową, kiedy byliście młodzi?
- Jeżeli nikt z rodziny nie rozmawiał z tobą o seksie, to czy czułeś/czułaś się z tego powodu zawiedziony/ zawiedziona? Dlaczego?
- W jaki sposób twoi znajomi chronili się przed tymi chorobami?
- Czy myślisz, że to co ci powiedziano, przydało ci się w życiu?
- Jeżeli mógłbyś/mogłabyś, to co byś zmienił/zmieniła w swoim postępowaniu przed laty?
- Gdybyś mógł/mogła wybierać rodzaj edukacji w tym zakresie, to co byś wybrał/a?
- W jakim wieku miałeś/ miałaś pierwszą dziewczynę/ pierwszego chłopaka?
- Jak spędzaliście czas?
- Czy myślałeś/ myślałaś o kontroli urodzeń, kiedy byłeś/ byłaś w moim wieku? Dlaczego tak, dlaczego nie?

7

Instrukcja szkolenia liderów zespołów rówieśniczych

Poniżej opisane są kolejne etapy szkolenia, w którym będziesz uczestniczył. Zostałeś wybrany liderem rówieśniczym w programie edukacyjnym dotyczącym HIV/AIDS oraz chorób przenoszonych drogą płciową i twoim zadaniem będzie pomaganie nauczycielowi w przeprowadzaniu różnych ćwiczeń w klasie. Podczas szkolenia zdobędziesz umiejętności, które zapewne przydadzą ci się w życiu.

Kto to jest lider zespołu rówieśniczego?

Lider grupy rówieśniczej to osoba, która powinna pomagać innym swoją postawą, umiejętnościami słuchania. Uczestniczy w odgrywa-

niu scenek, zachęca innych do postępowania w sposób odpowiedzialny oraz udziela wsparcia tym, którzy tego potrzebują.

Dlaczego rola odgrywana przez lidera jest tak istotna?

Ponieważ:

- młodzi ludzie słuchają i naśladują tych spośród swoich rówieśników, których lubią i szanują;
- liderzy mogą być „ważni” w swoim środowisku pomagając podejmować koleżankom i kolegom rozsądne decyzje;
- liderzy mogą wspierać potrzebujących pomocy;

- liderzy mogą pomagać nauczycielom w prowadzeniu lekcji, dzięki czemu uczniowie będą mieli więcej czasu na robienie ćwiczeń, a każdemu z uczniów będzie można poświęcić więcej uwagi;
- liderzy mogą pomagać w rozwiązywaniu problemów uczniom pracującym w małych grupach.

Cele programowe szkolenia

Po ukończeniu tego szkolenia:

- będziesz rozumiał cele programu edukacyjnego dotyczącego HIV/AIDS i chorób przenoszonych drogą płciową oraz rolę, jaką w realizacji tego programu odgrywa lider;
- będziesz umiał pomagać nauczycielowi i uczniom w robieniu ćwiczeń;
- będziesz umiał pomagać uczniom pracującym w małych grupach;

- będziesz umiał uważnie słuchać innych, właściwie reagować na ich zwierzenia oraz rozumieć, co czują i myślą twoi rówieśnicy;
 - będziesz wiedział, gdzie szukać informacji oraz pomocy specjalistów i umiał poradzić swoim kolegom, dokąd w razie potrzeby powinni się udać.
- Podczas kolejnych etapów tego szkolenia zdobędziesz wiedzę i umiejętności, które pozwolą ci osiągnąć wymienione cele.

Dlaczego program edukacyjny dotyczący HIV/AIDS i STD jest nam potrzebny?

Podczas tego programu dowiesz się czym jest HIV, AIDS i choroby przenoszone drogą płciową, poznasz różne poglądy na temat wczesnej inicjacji seksualnej oraz stosowania prezerwatyw, różne postawy wobec osób zakażonych HIV i chorych na AIDS oraz przyczyny, dla których młodzi ludzie ryzykują swoim zdrowiem

i życiem. Nabędziesz także różne umiejętności praktyczne. Na przykład dowiesz się:

- jak mówić „nie”, jeżeli ktoś namawia cię do zrobienia czegoś, na co nie masz ochoty (szczególnie, gdy ktoś namawia cię do odbycia stosunku seksualnego lub do odbycia go bez prezerwatywy)
- jak właściwie używać prezerwatyw.

Ćwiczenia, w realizacji których możesz pomóc

Poniżej znajduje się lista kilku ćwiczeń, w realizacji których możesz pomóc nauczycielowi i swoim kolegom. Przeczytaj je, a nauczyciel wyjaśni ci, na czym będzie polegać twoja współpraca (Uwaga: rozdaj kopie ćwiczeń, które chcesz omówić).

Rozdział	Ćwiczenie numer	Nazwa ćwiczenia	Wyjaśnienie/Demonstracja
1	1.9	Czy jesteś zagrożony? Część 1 Część 2 Część 3	Demonstracja Wyjaśnienie Wyjaśnienie
2	2.10 – 2.12 2.13 – 2.15	Komunikat asertywny Reakcja na presję	Demonstracja Wyjaśnienie
3	3.3 – 3.4	Praktyka w zakresie używania prezerwatywy	Demonstracja
4	4.4	Co mógłbyś zrobić?	Wyjaśnienie

Jak pomagać uczniom pracującym w małych grupach?

Podstawowe zasady pracy w grupie

Pomagając uczniom pracującym w małych grupach pamiętaj, że aby zachęcić kolegów do dyskusji i udziału w ćwiczeniu musisz ustalić podstawowe zasady komunikowania się i pracy. Na przykład takie:

- żadnych uwag krytycznych;
- w danej chwili mówi tylko jedna osoba; inni nie powinni jej przerywać;
- każdy ma prawo „spasować” (odmówić dyskusji na tematy osobiste);
- każdy powinien mieć możliwość wypowiedzenia swojego zdania;
- dyskusja powinna dotyczyć wybranego tematu; nie należy omawiać kwestii z nią nie związanych;
- „to, co mówimy nie wychodzi poza grupę” (wszelkie informacje mają charakter poufny).

Problemy pojawiające się podczas pracy w grupach

Podczas pracy w grupach nie każdy uczeń będzie miał ochotę wykonywać ćwiczenie. Powinieneś być przygotowany do udzielenia pomocy w rozwiązywaniu problemów, które mogą się pojawić, np. kiedy jeden z uczniów:

- nie pozwala dobrać do głosu innym, jest „osobą dominującą”;
- jest krytyczny wobec swoich kolegów; docina im, po to, aby samemu poczuć się ważniejszym;
- mówi innym, co mają robić;
- często przerywa wypowiedź innych osób;
- nie uczestniczy w ćwiczeniu;
- rozmawia o sprawach, które nie są związane z tematem ćwiczenia.

Sposoby rozwiązywania problemów pojawiających się podczas pracy w grupach

- Jeżeli uczniowie odbiegają od tematu delikatnie przypomnij im, że mają do wykonania konkretne zadanie oraz, że dysponują ograniczoną ilością czasu na jego realizację.
- Porozmawiaj na osobności z osobą sprawiającą kłopoty. Przypomnij jej, jakie są zasady pracy w grupie i wyjaśnij, w jaki sposób jej zachowanie przeszkadza innym w pracy. Poproś ją o wsparcie i współpracę podczas następnego ćwiczenia w grupie.
- Jeżeli ktoś przerywa wypowiedź innym zareaguj następująco: „bardzo przepraszam, ale chciałbym tylko przypomnieć, że każda osoba w grupie ma prawo wypowiedzieć się i nie należy jej przerywać”.
- Jeżeli zachowanie któregoś z uczniów uniemożliwia innym pracę, przedyskutuj ten problem na forum grupy. Skrytykuj sposób zachowania (a nie osobę). Wyłumacz, w jaki sposób takie zachowanie negatywnie oddziałuje na pracę grupy.
- Pod koniec ćwiczenia poprowadź dyskusję dotyczącą oceny pracy grupy. Postaraj się to zrobić w taki sposób, aby nie urazić nikogo z uczuć.

Teraz w małych grupach zróbcie ćwiczenie: „rozwiązywanie problemów pojawiających się podczas pracy w grupach.”